

ZAKAJ, KAKO V ŠOLO V NARAVI

GABRIJEL GROS

Center šolskih in obšolskih dejavnosti

Frankopanska 7, 1000 Ljubljana

01 2348 600; jelko.gros@csod.si

V Šoli v naravi se pedagoški proces, ki poteka v osnovni šoli, nadaljuje, meje med vzgojo in izobraževanjem se zaradi drugačnih razsežnosti in značilnosti poučevanja pogosto zabrišejo. Gre za večdnevni proces vzgajanja in izobraževanja, ki temelji na medsebojnem povezovanju in prepletanju vsebinskih in organizacijskih delov v celoto. Tako zasnovana Šola v naravi zagotavlja osebni razvoj otroka, saj upošteva vse štiri dimenzije izobraževalnega načrtovanja in prakse.

S Šolo v naravi moremo doseči zastavljene cilje vzgojno-izobraževalnega programa osnovne šole zaradi posebnih postopkov dela se učenci učijo izkustveno in doživljajsko. Zaradi socializacijskega vpliva prihaja do »skritega« učenja in vzgoje, ki nastajata kot stranski produkt organizacije kurikula ter seveda šole.

S. Kristan je v knjigi Šola v naravi opisal aktivnosti v naravi, tj. zunaj sedeža šole, kot: »Šola v naravi je opredeljena kot posebna vzgojno-izobraževalna oblika, katere bistvo je v tem, da cel razred ali več vzporednic odide za nekaj časa v naravo, čim manj urbano okolje, zunaj kraja stalnega bivanja (k morju, reki, jezeru, v gozd, gore, zasneženo naravo in podobno), kjer se v posebnih okoliščinah in po posebnem vzgojno izobraževalnem programu nadaljuje smotrno pedagoško delo«.

Bistvena prednost Šole v naravi v primerjavi s klasičnim poukom je večdnevno kontinuirano delo s komponentami, kot so: sproščeno in spodbujajoče vzdušje, pozitivni socialni in psihološki učinki skupine, večja motiviranost, zgoščeno del in ekonomizacija pouka. Takšen integralni pouk s pedagoškimi in izobraževalnimi učinki je zagotovilo kakovosti v vzgoji in izobraževanju.

NAČELA PROGRAMA ŠOLE V NARAVI

Načela programa šole v naravi temeljijo na Izhodiščih kurikularne prenove. Poudarjena so tista, ki določajo specifiko dela v šoli v naravi.

Pri organizaciji šole v naravi mora šola upoštevati načelo enakih možnosti in prostovoljnosti, tj. pomagati učencem, katerih starši ne morejo zagotoviti sredstev za vključevanje otrok v program, upoštevati posebnosti posameznih otrok (npr. zdravstveno stanje), zagotoviti ustrezen programa za učence, ki se ne vključijo v šolo v naravi.

Program šole v naravi mora biti tako oblikovan, da omogoča in spodbuja povezovanje med disciplinarnimi znanji (uresničuje in prepleta medpredmetne vsebine, npr. okoljsko vzgojo ipd.).

Uvaja in spodbuja različne oblike in metode dela, predvsem tiste, ki jih specifična organizacija dela omogoča, npr. terensko, projektno delo in skupinsko delo.

Konkreten program šole v naravi (en program) zagotavlja uresničitev ciljev z različnih področij oz. sklopov. Posamezni programi so "specifično" obarvani in enkrat poudarjajo eno, drugič drugo področje.

Program šole v naravi je naravnano/usmerjen k večanju socialno-integracijske vloge šole oz. vzgojno-izobraževalnega procesa, zato spodbuja sodelovanje z okoljem, razvija nove oblike sodelovalnega učenja in skupinskega dela.

Program mora zagotoviti avtonomnost učitelja, podpirati njegovo strokovnost in odgovornost oz. omogočiti šoli suvereno izbiranje vsebin in ciljev šole v naravi.

Program mora spodbujati sodelovanje vseh, ki so vključeni v vzgojno-izobraževalni proces, tj. učitelja, učenca, staršev in okolja.

Program učencu omogoča sooblikovanje vsebin, predvsem pristočasne aktivnosti.

Načrtovanje in organizacijo šole v naravi poudarja prikriti kurikulum, katerega učinke je treba pozorno spremljati.

Šola v naravi je posebna organizacijska oblika dela, temelji namreč na izvedbi zunaj šolskih prostorov, po možnosti celo izven urbaniziranih okolij.

SPLOŠNI VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI CILJI PROGRAMA ŠOLE V NARAVI

V času izvajanja šole v naravi učitelj lahko uresniči številne cilje osnovnošolskega programa oz. več učnih načrtov:

Povečuje trajnost in kakovost znanja, ki ga učenec pridobiva tudi preko te oblike vzgojno-izobraževalnega dela.

Spodbuja sposobnost za opazovanje naravnega in družbenega okolja ter samostojno in odgovorno ravnanje do naravnega in družbenega okolja.

Spodbuja socialne in komunikacijske spretnosti in veščine ter razvijanje demokratične komunikacijske kulture.

Spodbuja sposobnost za spoštovanje sebe in drugih oseb ter vzpostavljanje medosebnih in družbenih odnosov.

Razvija sposobnost ustvarjalnega in kritičnega mišljenja in presojanja, učenca usposablja za soočanje z življenjskimi problemi in za samozavestno odpravljanje/reševanje le-teh.

Spodbuja pozitiven odnos do zdravega načina življenja ter vceplja odgovornost za lastno varnost in zdravje.

Skrbi in spodbuja skladen telesni in duševni razvoj posameznika (možnost izbire in povezovanja različnih področij, spoznavanje praktičnih veščin za življenje).

Zagotovi plavalno in smučarsko pismenost osnovnošolca.

Razvija odgovoren odnos do okolja.

Spodbuja vseživljenjsko učenje (učenec spoznava različne možnosti pridobivanja znanja).

KAKO V ŠOLO V NARAVI

Predstavljena oblika pedagoškega procesa je od leta 1996 vključena v Zakon o osnovni šoli. Prav zaradi njene vloge v vzgoji in izobraževanju, **vzpostavljamo mehanizme na nivoju države**, ki z natančnejšim programom v izhodišču zagotavlja vsem šolajočim enake možnosti. To pa je mogoče s kontrolo stroškov in zagotavljanjem kakovosti izvedbe vsebin predmetnika osnovne šole.

Šola v naravi se v šolskem letu 2003/04 lahko izvaja pod naslednjimi pogoji:

Šola izvede šolo v naravi sama, pri čemer ne smejo stroški bivanja in vozovnice za zimsko šolo v naravi presežati vrednost trikratne cene ČŠOD (če je nastanitev oddaljena od smučišča

in je za to potreben prevoz je le ta vštet v ceno). Za šolo v naravi s poudarkom na plavanju velja dvakratna cena CŠOD na dan, v kar je všteta cena za bazene in urejena kopališča.

Če šola ne more zagotoviti zgornjih cen je MŠZŠ zadolžilo CŠOD, da zagotovi zadosti kapacitet z zgornjimi izhodišči. Ta program se odvija pod naslovom »B«program šole v naravi.

Vlada republike Slovenije-MŠZŠ je zagotovila pogoje, da vse slovenske šole lahko izvedejo program v Centru šolskih in obšolskih dejavnosti. Glede na kapacitete, ki jih CŠOD ima, lahko zagotovimo za eno generacijo in pol, da program izpeljejo v CŠOD.

CŠOD pripravlja »**B program**« izvedbe šole v naravi s poudarkom na plavanju oziroma smučanju, v okviru katerega bo zagotovljeno šolam zadostno število kapacitet za izvedbo teh šol v naravi. Cena namestitve in smučarskih vozovnic bo ustrezala izhodiščem za oblikovanje cene za posamezne šole v naravi in za določitev prispevkov učencev za šolo v naravi, ki jih v nadaljevanju določa ministrstvo.

»B program« pomeni, da CŠOD zagotovi prostorske kapacitete (in smučarske vozovnice,...) po določeni ceni, šole pa program šole v naravi izvedejo same s svojim kadrom in programom.

PREDNOSTI IN POSEBNOSTI PROGRAMA ŠOLE VNARAVI

- a) povezanost in prepletenost vzgojne in izobraževalne funkcije in
- b) medpredmetno povezovanje.

Učitelji zaradi okoliščin, v katerih poteka Šola v naravi, lažje realizirajo marsikateri cilj, ki ga z učenci v okviru klasičnega šolskega pouka težje dosežejo.

Učenci z aktivnimi oblikami dela izkustveno spoznavajo nekatere učne vsebine, opredeljene z učnimi načrti, in razvijajo zanje potrebne sposobnosti in spretnosti. Poseben poudarek je namenjen razvijanju gibalnih sposobnosti. Zaradi večdnevne odsotnosti od doma učenci sami prevzemajo skrb za varnost, osebno higieno, primernost oblačil in obutve - to so osnovni pogoji bivanja; obenem razvijajo vztrajnost, se navajajo na sodelovanje, učijo se kritično vrednotiti lastno znanje in sposobnosti, znajo sprejemati odgovornost.

Pri skrbno načrtovanih dejavnostih za preživljanje prostega časa učenci razvijajo tudi organizacijske spretnosti in spoštljiv odnos do svojih mentorjev. Tesno sodelovanje med učiteljem in učencem splete tesnejše vezi, kar se pogosto prenese tudi v razred in učni proces postane kvalitetnejši. Navajanje na red, intenzivno doživljanje okolja, učenje o naravi v naravi in za naravo imajo velik vpliv na celostni razvoj posameznika. Vzgojno je tudi pridobivanje zanimanja za naravne pojave, vzbujanje ljubezni, občudovanja in spoštovanja do njih, razlikovanje oz. ocenjevanje uspešnih in manj uspešnih človekovih posegov v naravo in nenazadnje zavestno osvajanje »mrežne povezanosti« živega in neživega ob doživljanju koščka slovenske pokrajine.

Izobraženost in usposobljenost kadrov

Kadri, ki izvajajo šolo v naravi, so pomemben dejavnik za dvig kakovosti znanja pri učencih. Nujno je torej, da organizatorji Šole v naravi zagotovijo zadostno število učiteljev z ustreznim teoretičnim in funkcionalnim znanjem v skladu z normativi in zastavljenimi cilji šole v naravi.

V kakovostno Šolo v naravi moramo vključiti:

Učitelje organizatorje in izvajalce ter pedagoške delavce osnovnih šol, ki so izobraženi in usposobljeni za poučevanje vsebin izbranega tematskega sklopa.

Učitelje in inštruktorje, tj. zunanje sodelavce ali zaposlene v ustanovah, ki so registrirane za izvedbo šole v naravi in so usposobljeni za poučevanje vsebin izbranega tematskega sklopa.

Pedagoški vodja je oseba, ki izpolnjuje pogoje za delovno mesto učitelja v skladu z zakonom o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja in ima pet let izkušenj na področju organiziranja Šole v naravi.

Učitelj je oseba, ki izpolnjuje pogoje za delovno mesto učitelja v skladu z zakonom o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja ter dodatnim in/ali funkcionalnim znanjem izbranega tematskega sklopa.

Inštruktor specialist/laborant je oseba s funkcionalnim znanjem in potrjeno licenco funkcionalnih znanj izbrane aktivnosti, ima pridobljeno pedagoško-andragoško izobrazbo in pod vodstvom učitelja izvaja neposredno delo z učenci.

VKLJUČEVANJE PREDMETOV V PROGRAM ŠOLE V NARAVI

ŠPORTNO PODROČJE

Organizacijski vidik

Bivanje v šoli v naravi učencem omogoča neposreden stik z naravo, kar v Centru izkoriščamo v največji možni meri. Naš učitelj pri načrtovanju upošteva razmere, ki jih nudi dom (okolica doma, letni čas, oprema in pripomočki...), starostno stopnjo učencev, pričakovano predznanje in potrebe šole, s katere prihajajo učenci, ter se v zahtevah prilagaja vsakemu učencu.

Upošteva načelo, da morajo napredovati vsi učenci oziroma da lahko vsi dosežejo zastavljeno nalogo. Eno osnovnih izhodišč je, zagotoviti uspešnost in motiviranost vseh učencev.

Učenci izvajajo program v heterogenih skupinah. Ob tem spoznavajo, da je tudi delovna skupina sistem in da je njena učinkovitost odvisna od lastnosti njenih članov ter od relacij med njimi.

Pri opravljanju dalj časa trajajočih gibalnih nalog aerobnega značaja, kjer je poudarjena vztrajnost, uravnavamo intenzivnost s spremljanjem srčnega utripa. To ima motivacijski in spoznavni učinek.

Metode, tehnike in oblike dela

Za učence prvega triletja vzgojno-izobraževalnega obdobja je predvsem primerna igra kot sproščena in naravna oblika gibanja, kar upoštevamo pri izbiri vsebin in metod dela.

Za učence drugega triletja vzgojno-izobraževalnega obdobja se ob elementu igrivosti širi element razumskega dožemanja športa. Pri učencih tretjega triletja vzgojno-izobraževalnega obdobja pa smo posebej pozorni na oblikovaje njihove pozitivne samopodobe.

Vsebine in aktualnosti

Pri načrtovanju vsebin in ciljev vključujemo tiste vsebine, ki jih v šolah težje izvajajo ali je zanje manj možnosti.

Cilje, vsebine in metode dela naši učitelji izbirajo tako, da se učenci počutijo prijetno in igrivo, kar jim ob drugih splošnih ciljih omogoča psihično razbremenitev in sprostitve glede na napore, ki jih prinaša ustaljen šolski ritem.

Dejavnosti v naravnem okolju in neposredno doživljanje narave izkoriščamo za vzbujanje učenčevega čustvenega in spoštljivega odnosa do nje.

Intenzivnost ur je različna pri različnih vsebinah in je odvisna od vrste dejavnosti (energijska ali informacijska komponenta dejavnosti).

Varnost

Posebno pozornost posvečamo varnosti in vzgoji učencev za varno ravnanje. Zato naši učitelji upoštevajo naslednja izhodišča:

spoštovanje normativov (posebni normativi za plavanje, smučanje, pohodništvo, kolesarjenje...),

zaščita vadbenega prostora, pozornost pri pripravljanju in pospravljanju pripomočkov, prilagajanje vsebin, metodičnih postopkov, organizacije vadbe in obremenitev, sposobnost in predznanje učencev,

doslednost pri uporabi varne športne opreme,

upoštevanje načel samopomoči, pomoči in varovanja,

upoštevanje osnovnih načel varnosti pri pohodništvu, plavanju, smučanju, plezanju,

veslanju, kolesarjenju, lokostrelstvu...,

seznanjanje učencev z nevarnostmi v naravnem okolju.

NARAVOSLOVNO PODROČJE

Šolajoči se mladini s šolo v naravi omogočimo življenje v naravi, pri čemer izvajamo določene učne vsebine. Te so vezane na učne načrte predmetnika devetletne osnovne šole in naravoslovnih predmetov za srednjo šolo, pri čemer velja poudariti, da ima vsak dom in izpostava zaradi svoje enkratne vpetosti v prostor in čas izbrane druge učne vsebine (glej pregled učnih vsebin v nadaljevanju publikacije, poglavje Predstavitve domov in izpostav dnevnega centra), namenjene realizaciji učnih ciljev, ki jih določa kurikulum.

Med številnimi naravoslovnimi cilji, vsebinami in dejavnostmi smo izbrali tiste, ki jih lahko obravnavamo na »manj šolski način«, v naravi, ki postane učilnica.

Zaradi precejšnje razširjenosti CŠOD-ja po Sloveniji so naši delovni prostori zelo različni: učilnice v naravi so bogati gozdovi, številni vodotoki, jezera, kraški svet, hribovja, pisane senožeti in travniki, lokve, podzemne jame, alpski svet, visoka barja, griči, Jadransko morje, zavarovana naravna dediščina itd.

Udeleženci naših šol v naravi preživijo pri obravnavi naravoslovnih vsebin večino časa na prostem. Učencem za raziskovanje, opazovanje, merjenje itd. ponudimo v uporabo različne učne pripomočke, kot so lupe s primernimi povečavami, mikroskopi in pribor za mikroskopiranje, lovilne posodice, cedila in planktonske mrežice, merilne inštrumente za vremenoslovje, električno, svetlobo, plastične čaše, kadičke, pincete, mini laboratorije za analizo vode, indikatorje pH-ja, trdote vode, nitratov, daljnoglede, teleskope, jamarsko opremo ipd. ter ustrezna gradiva.

V domovih, ki so specializirani za določeno naravoslovno področje (geologija, paleontologija, astronomija), pa imajo temu primerno opremljene učilnice-delavnice, učila in posebne pripomočke.

Namen

S poučevanjem naravoslovja v naravi želimo doseči, da bi se udeleženci naših tedenskih programov vrnili domov obogateni s spoznanjem, zakaj naj ima sleherni človek rad naravo, kako naj jo varuje in kako zelo je odgovoren za ohranitev okolja. Naravo naj otroci začutijo kot nekaj dragocenega in posebnega. S svojim delom dopolnjujemo prizadevanja šolskih učiteljev pri vzgoji in izobraževanju.

Izobraževanje je zastavljeno celovito, zadeva pa razvoj kritičnega razmišljanja, pozitivnih čustev in dejanj.

Razvijamo okoljsko uzaveščenost, utrjujemo zavedanje, da je človek del narave.

Poučevanje in učenje poteka v naravi, saj naravo lahko dojamemo v vsej njeni lepoti, raznolikosti in medsebojni povezanosti le v neposrednem stiku z naravnim okoljem.

Učenci vseh starostnih stopenj na nevsiljiv, sproščen in učinkovit način pridobivajo ali dopolnjujejo znanja z naravoslovnega področja.

Dijaki uresničujejo svojo obveznost v sklopu obveznih izbirnih vsebin.

Šolski učitelji lahko glede na svoje želje in potrebe z izbiro ustreznih ciljev dosežejo, da učenci v času šole v naravi bodisi utrdijo, dopolnijo ali nadgradijo že obravnavano naravoslovno učno snov bodisi spoznajo novo.

Značilnosti pouka in poučevanja naravoslovja

Pouk naravoslovja poteka celo šolsko leto. Naši profesorji uporabljajo aktivne metode poučevanja in organizirajo učenje z neposrednim delom v naravi. Aktivnosti učencev potekajo v glavnem na prostem, tudi v času manj ugodnih vremenskih razmer, pri čemer se trajanje teh aktivnosti ustrezno spremeni.

Desetletje dolgo učitelji naravoslovja v CŠOD-ju gojimo in poudarjamo pomen interdisciplinarne obravnave v kurikulumu zastavljenih vsebin. Pri obravnavi učne snovi vključujemo tudi novejša spoznanja iz agronomije, astronomije, botanike, ekologije, biofizike, bionike, gospodarstva, geologije, meteorologije, medicine, pedologije, varstva okolja, okoljske zakonodaje in zoologije.

Trudimo se, da je naše poučevanje čimbolj široko, zato se redno strokovno izpopolnjujemo.

Za delo z mladimi iščemo vedno nove in boljše metode, oblike in pristope ter uporabljamo učne pripomočke, ki omogočajo večjo nazornost.

Skupinsko in terensko delo, sodelovalno učenje in učenje z izkušnjo, razprave, projektno delo in problemski pouk so del našega vsakdana. Učence in dijake vodimo tudi na urejene in ustrezno opremljene gozdne učne poti ter na ogled naravne dediščine.

Z okolju prijaznim načinom življenja v domovih skušamo učencem in dijakom pokazati možnosti za odgovoren odnos do okolja in delujemo v smislu nadaljevanja vzgojno-izobraževalnega dela številnih ekošol.

Za obravnavo določene učne vsebine lahko načrtujemo več časa in terenskega dela, kot ga imajo na voljo šolski učitelji.

V podrobnih učnih pripravah imamo zaradi dela na terenu, kjer obstaja večja verjetnost ogrožanja varnosti, posebno poglavje o načinih zagotavljanja varnosti učenca.

DRUŽBOSLOVNO PODROČJE

Ta del programa omogoča učencem in dijakom spoznavanje in učenje socialnih zakonitosti ter družbenih vrednot (državljska vzgoja), po drugi strani pa preko aktivnosti, na prijeten, zanimiv in odkrit način poteka učenje snovi, ki jo določa kurikulum. Tako se seznanjajo se z življenjem, delom in miselnostjo ljudi v preteklosti, spoznavajo vrednote in enkratnost slovenske pokrajine, razvijajo ljubezen in spoštovanje do kulturne dediščine, razvijajo sposobnost orientacije in uporabe zemljevidov, ugotavljajo vplive turizma na slovenske kraje in naravo.

Učitelji družboslovja se trudimo povezovati družboslovne dejavnosti z naravoslovnimi ter taborniškimi in orientacijskimi spretnostmi, saj naš koncept poučevanja in učenja temelji na interdisciplinarnem pristopu. Šolskim učiteljem prepustimo izbiro učnih ciljev in vsebin.

Namen

Z delom na terenu pripomoremo k oblikovanju pozitivnega odnosa do naravne in kulturne dediščine,

Omogočamo razvijanje pozitivne samopodobe, samostojnost in komunikativnost,

Razvijamo timsko delo,

Učenci na konkretnih vzorcih spoznavajo geografska, zgodovinska in druga družboslovna dejstva, pojme, zakonitosti,

Dijaki uresničujejo svojo obveznost v sklopu obveznih izbirnih vsebin,

Učitelji lahko glede na svoje želje in potrebe z izbiro ustreznih ciljev dosežejo, da učenci v času šole v naravi bodisi utrdijo, dopolnijo ali nadgradijo že obravnavano učno snov bodisi spoznajo novo.

Organizacijski vidik

V skladu z didaktičnimi priporočili za družboslovne predmete potekajo dejavnosti v obliki ekskurzij, terenskega dela, kot obiski muzejev ali uporaba sodobnega vizualnega gradiva.

Vsakemu učencu ponujamo priložnost, da tudi sam preverja svoje znanje, pri aktivnih metodah dela pa dobi povratno informacijo o napakah in priporočila, kako jih odpravi.

Pestrost v učnih metodah in oblikah uporabljamo premišljeno. Z učenci organiziramo razne oblike timskega in projektnega učnega dela, s čimer razvijemo predvsem sodelovanje med učenci.

Metode, tehnike učenja in oblike dela

Izbira učne metode in oblike je prepuščena učiteljem. Z velikim veseljem uporabljamo aktivne metode in oblike dela (delo v dvojicah ali skupinah, pouk v obliki igranja vlog ali simulacij in s pomočjo projektnega učnega dela), ki učence motivirajo, jih uvajajo v metodologijo dela, samoizobraževanje in samostojno delo. Ena od možnosti, ki jo pogosto uporabljamo pri utrjevanju snovi, je argumentirana diskusija.

Zaradi posebnosti pouka in poučevanja (navezovanje učne snovi s konkretnim) usposabljam učence za bodoče reševanje dilem in problemov v življenjskih situacijah.

Z učenci se lotevamo zlasti aktualnih okoljskih in drugih vprašanj s pomočjo problemskega pristopa. Ta namreč učence močno motivira, jim razširja družboslovno znanje in razvija kritično mišljenje.

EVALVACIJA PROGRAMA

Načrt evalvacije programa vsebuje:

Notranja samospremljava izvajalca

Analiza realizacije, ki jo na podlagi zastavljenih ciljev, analize izdelkov, anket učencev in učiteljev, ki so izvajali vsebine ali učence spremljali, neposredno po zaključku izdelava pedagoški vodja, omogoča izvajalcu ugotoviti pozitivne in negativne strani organizacije in pedagoškega dela. Napake sproti odpravlja in tako dviga kvaliteto dela.

Zunanja spremljava programa Šole v naravi

Izvaja jo Zavod RS za šolstvo, in sicer v dveh elementih: specialna didaktika neposrednega učenja, metode in oblike preverjanja.

SPECIALNO DIDAKTIČNA PRIPOROČILA PROGRAMA ŠOLA V NARAVI

Didaktična načela

Učitelj sledi načelom od znanega k neznanemu, od bližnjega k daljnemu, od preprostejšega k bolj zapletenemu, od konkretnega k abstraktnemu, od posebnega k splošnemu.

Pomembni značilnosti programa Šole v naravi sta na osnovi terena didaktični načeli neposrednosti in fleksibilnosti.

Organizacijski vidik

Večina dejavnosti Šole v naravi poteka kot delo na terenu. Zaradi možnega tveganja (napoved nevihte, neurje v gorah ...) se sme učitelj tudi odločiti, da dejavnosti na terenu ne izvede.

Učitelj pri obravnavi določenih vsebin smiselno vključuje druge stroke in tako realizira medpredmetno povezovanje (interdisciplinarni pristop).

Učitelj ima vlogo organizatorja in usmerjevalca: učence vzpodbuja k samostojnosti, neodvisnosti in uspešnemu vključevanju v timsko delo, zagotavlja pogoje za samostojno učenje in samopreverjanje.

Učitelj nujno upošteva starost in predznanje otrok.

Sodelovalna klima in odnosi

Pomembno je, da se v času bivanja ustvari prijetna klima med učenci ter med učenci in učitelji, saj tudi dobro pripravljen, kvalitetno izpeljan program ne odtehta prijetnega delovnega, sproščenega in veselega vzdušja.

Posebna pozornost naj bo posvečena razvijanju pozitivnega odnosa do varovanja okolja.

Metode oz. tehnike in oblike učenja

Učitelj pri načrtovanju dela upošteva aktivne oblike in metode dela, ki učence motivirajo in jih uvaja v samostojno delo.

Učitelj usmerja učence pri aktivnostih v naravi v: zaznavanje, primerjanje, razvrščanje, zbiranje podatkov, štetje, merjenje, beleženje, skiciranje, uporabo časovnih in prostorskih razmerij, eksperimentiranje, napovedovanje, predvidevanje, sklepanje.

Sestavni del Šole v naravi naj bodo ekskurzije, terensko delo, ogledi.

Pravila oz. ukrepi za varno učenje

Pri delu in gibanju v naravi obstaja večja možnost poškodb, saj je virov nevarnosti več kot v šoli. Vsak učitelj skrbno predvidi možne vire nevarnosti, oceni tveganje ter razvije ukrepe za zmanjšanje nevarnosti in določi pravila za povečanje varnosti, po katerih se morajo ravnati vsi udeleženci.

PROSTOR IN DRUGI MATERIALNI POGOJI

Prostor izberemo glede na postavljene cilje, ki jih s Šolo v naravi želimo realizirati. Za realizacijo le-teh izberemo čim manj urbano okolje, po možnosti zunaj kraja stalnega bivanja, najprimerneje ob morju, reki, jezeru, v gozdu, gorah, zasneženi naravi in podobno.

Objekt za izvedbo Šole v naravi mora ustrezati naslednjim zahtevam:

varnostnim, higienskim in zdravstvenim pogojem - objekt mora imeti veljavno uporabno dovoljenje;

socializacijskim pogojem - zagotoviti skupen prostor, ki prejme vse učence naenkrat, in primerne sobe s 4 do 8 ležišči;

učnim pogojem - v primeru slabega vremena morajo biti v objektu na voljo prostori, ki so ali lahko nadomestijo učilnice za 20 do 30 učencev;
cenovno dosegljivi vsem učencem oziroma šola poišče dodatne finančne vire za socialno šibkejšo učence.

Nujno je, da so objekti za izvedbo Šole v naravi ustrezno opremljeni z učnimi pripomočki, opremo in rekviziti, ki pedagoško dela smotrno podpirajo. Izbor je odvisen od ciljev, letnega časa ter ustrezno usposobljenih kadrov. Oprema, ki jo smejo uporabljati le kadri z ustreznim funkcionalnim znanjem, je:

rekviziti za plezanje, kajakaštvo, kanuizem in rafting, kolesarjenje, plavanje, smučanje;
pripomočki za orientacijo in življenje v naravi,
geološka, naravoslovna oprema,
drugo, odvisno od potreb, kadrovske usposobljenosti in letnih časov.

FINANCIRANJE

Po 83. členu ZOFVI lahko učenec oziroma njegovi starši plačajo **materialne stroške** šole v naravi kot prispevek, ki ga določi javna šola. Prispevek zajema:

stroške nastanitve,
stroške prehrane,
stroške prevoza,
stroške najema opreme,
stroške smučarskih vozovnic, vstopnin in podobno.

Iz sredstev državnega proračuna (81. člen ZOFVI) se zagotavljajo plače s prispevki in davki ter drugi osebni prejemki na podlagi sistemizacije in zasedbe delovnih mest s skladu z zakonom, normativi in standardi ter kolektivno pogodbo.

Pri organizaciji šole v naravi je potrebno upoštevati cenovne omejitve in sicer:

Cena bivanja na dan in cena smučarske vozovnice ali vstopnin na posameznega učenca za šolo v naravi s poudarkom na smučanju ne sme preseči trikratne cene, ki velja za šolo v naravi v ČŠOD;

Cena bivanja na dan in cena vstopnine za bazen na posameznega učenca za šolo v naravi s poudarkom na plavanju ne sme preseči dvakratne cene ČŠOD;

VIRI

Koncept šole v naravi za 9-letno OŠ. (2001), Ljubljana, Sprejeto Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje.

V naravo z glavo. Zakaj pa ne? (2002). Ljubljana: Center šolskih in obšolskih dejavnosti.

Pravilnik o izhodiščih za določite cene šole v naravi in višina prispevkov za šolo v naravi. (2003). Ljubljana, MŠŠ.

Kristan, S. (1998). *Šola v naravi*. Didaktika, Radovljica.